

محاسبات جبری، معادلات و نامعادلات

مقدمه

این فصل در کتاب جدید التالیف حسابان از چندین بخش مجزا تشکیل شده است که این بخش‌ها عبارتند از:

(الف) دنباله: در سال دوم در کتاب ریاضی (۲) با مفهوم دنباله و ویژگی‌های دنباله‌ی حسابی و هندسی آشنا شدید و برای تکمیل مبحث، در فصل اول کتاب حسابان مجموع جملات دنباله‌های حسابی و هندسی را فرا می‌گیریم که کاربرد فراوانی برای محاسبه‌ی مجموع تعداد زیادی از اعداد دارند. هر ساله معمولاً یک تست از این مبحث در کنکور سراسری و آزاد مطرح می‌شده است که انتظار می‌رود این بوجه‌بندی برای کنکور سال‌های آینده نیز حفظ شود.

(ب) بخش پذیری: مبحث بخش‌پذیری، با همان شیوه‌ای که در کتاب جدید مطرح شده است، در سالهای گذشته نیز به آن پرداخته می‌شده است. ولی بیان آن در کتاب جدید، به‌صورت یک مبحث کاربردی مطرح شده است. این قسمت، در محاسبه‌ی فاکتورها یا عامل‌های یک چند جمله‌ای مطالب جالبی را ارائه می‌کند به‌طوری که کاربرد قوانین مربوط به این مبحث در فصل‌های بعدی مثل حد، پیوستگی و مشتق‌پذیری و حل معادلات با درجه‌های بالاتر از ۲ به وضوح دیده می‌شود. از این فصل در کنکور سراسری و آزاد سالهای گذشته حداکثر یک تست مطرح می‌شده است. اما به دلیل اهمیت این فصل و کاربرد آن در فصل‌های بعدی سعی کنید مطالب این قسمت را به‌طور کامل فرا گیرید.

(ج) بسط دو جمله‌ای غیاث‌الدین جمشید کاشانی: در گذشته مبحث بسط دو جمله‌ای را همراه نام دانشمندان بزرگی چون نیوتن و خیام نسبت می‌دادند ولی در این کتاب این مبحث را به دانشمندان ستاره‌شناس و ریاضی‌دان برجسته‌ی ایرانی غیاث‌الدین جمشید کاشانی نسبت داده‌اند. موضوع بسط دو جمله‌ای کاربرد زیادی در محاسبه‌ی جملات اتحادها دارد و این مبحث در فصل‌های بعدی مانند حد برای رفع ابهام قابل استفاده است. در واقع با تسلط بر مطالب بسط دو جمله‌ای درصدی از مشکلات محاسباتی دانش‌آموزان مرتفع می‌گردد. از آنجا که این موضوع جدیداً به کتاب حسابان اضافه شده است، در امتحان نهایی و کنکور رشته‌ی ریاضی تا کنون سؤالی از آن مطرح نشده است. هر چند به جرأت می‌توان گفت که وجود مبحث بسط دو جمله‌ای در کتاب‌های ریاضی دبیرستان لازم و ضروری است و بعید نیست که این موضوع در کنکور نیز مورد توجه بیشتری قرار گیرد.

(د) معادلات و نامعادلات: قسمتی از این مبحث را در سال گذشته فرا گرفتیم. در ادامه‌ی روش‌های جبری برای حل معادلات و نامعادلات، روش هندسی در کتاب جدید التالیف حسابان آورده شده است. که مزیت کتاب حسابان در این مبحث نسبت به کتاب‌های ریاضی در سال‌های گذشته است. مطمئن باشید هر چه برای این فصل وقت گذاشته شود بازهم کم است، زیرا اساس و پایه‌ی ریاضیات بر محاسبات جبری بنا شده است. از این قسمت، معمولاً یک یا دو سؤال در کنکور سراسری و آزاد مطرح می‌شود.

سوالات / پاسخ‌نامه

بخش اول: دنباله‌ها

- ایستگاه ۱: دنباله و مفهوم آن (۸ص) / (۲۰۱ص)
- ایستگاه ۲: جمله‌ی عمومی دنباله‌ی حسابی و... (۹ص) / (۲۰۲ص)
- ایستگاه ۳: مجموع جملات دنباله‌ی حسابی (۱۰ص) / (۲۰۳ص)
- ایستگاه ۴: جمله‌ی عمومی دنباله‌ی هندسی و... (۱۲ص) / (۲۰۷ص)
- ایستگاه ۵: مجموع جملات دنباله‌ی هندسی (۱۴ص) / (۲۰۹ص)
- ایستگاه ۶: حد مجموع جملات دنباله‌ی هندسی (۱۵ص) / (۲۱۱ص)

بخش دوم: تقسیم چندجمله‌ای‌ها و بخش‌پذیری

- ایستگاه ۷: تقسیم چندجمله‌ای‌ها و بخش‌پذیری (۱۶ص) / (۲۱۳ص)

بخش سوم: بسط دو جمله‌ای غیاث‌الدین جمشید کاشانی

- ایستگاه ۸: بسط دو جمله‌ای (۱۹ص) / (۲۱۸ص)

بخش چهارم: بزرگ‌ترین مقسوم علیه مشترک و کوچک‌ترین مضرب مشترک

- ایستگاه ۹: ب.م.م. و ک.م.م. (۲۲ص) / (۲۲۳ص)

بخش پنجم: معادلات جبری

- ایستگاه ۱۰: تعیین علامت عبارت‌های جبری (۲۴ص) / (۲۲۷ص)
- ایستگاه ۱۱: معادلات گویا (۲۶ص) / (۲۳۰ص)
- ایستگاه ۱۲: معادلات گنگ (۲۷ص) / (۲۳۳ص)
- ایستگاه ۱۳: معادلات قدر مطلق (۲۹ص) / (۲۳۶ص)

بخش ششم: معادله و تابع درجه‌ی دو

- ایستگاه ۱۴: مفروضات تابع درجه‌ی دو (۲۹ص) / (۲۳۷ص)
- ایستگاه ۱۵: بیشترین و کمترین مقدار تابع درجه‌ی دو (۳۰ص) / (۲۳۹ص)
- ایستگاه ۱۶: تعداد و علامت ریشه‌های معادله‌ی درجه‌ی دو (۳۲ص) / (۲۴۱ص)
- ایستگاه ۱۷: رابطه‌ی بین ریشه‌های معادله‌ی درجه‌ی دو (۳۴ص) / (۲۴۵ص)
- ایستگاه ۱۸: تشکیل معادله‌ی درجه‌ی دو (۳۷ص) / (۲۴۹ص)
- ایستگاه ۱۹: معادله‌ی دو مجذوری (۳۸ص) / (۲۵۱ص)

بخش هفتم: نامعادلات جبری

- ایستگاه ۲۰: نامعادلات درجه‌ی یک، دو، سه و ... (۳۸ص) / (۲۵۲ص)
- ایستگاه ۲۱: نامعالات گویا (۳۹ص) / (۲۵۴ص)
- ایستگاه ۲۲: نامعالات گنگ (۴۱ص) / (۲۵۶ص)
- ایستگاه ۲۳: نامعادلات قدر مطلق (۴۲ص) / (۲۵۷ص)
- ایستگاه ۲۴: حل معادلات و نامعادلات به روش هندسی (۴۴ص) / (۲۶۱ص)

- آزمون ۱: (۴۶ص) / (۲۶۶ص)

- آزمون ۲: (۴۷ص) / (۲۶۷ص)

۴۰۶- مجموع ریشه‌های معادله‌ی $ax^2 + bx + c = 0$ با حاصل ضرب معکوس ریشه‌های این معادله برابر است. کدام رابطه بین a و b و c برقرار است؟

(۱) $a^2 + bc = 0$ (۲) $a^2 - bc = 0$ (۳) $b^2 - ac = 0$ (۴) $b^2 + ac = 0$

۴۰۷- در معادله‌ی درجه دوم $x^2 + 3x - 1 = 0$ حاصل $x_1^3 + 3x_1^2x_2 + 3x_1x_2^2 + x_2^3$ کدام است؟

(۱) ۹ (۲) -۹ (۳) -۲۷ (۴) ۲۷

۴۰۸- به ازای کدام مقدار k ریشه‌های حقیقی معادله‌ی $x^2 + x + k = 0$ در رابطه‌ی $3 = kx_1x_2 + x_1 + x_2$ صدق می‌کنند؟

(۱) فقط -2 (۲) فقط 2 (۳) $k = \pm 2$ (۴) $k = \pm \sqrt{2}$

۴۰۹- در معادله‌ی $(x+3)^2 + (x+3) - 1 = 0$ حاصل $x_1x_2 + 3x_1 + 3x_2$ چه قدر است؟

(۱) -۹ (۲) -۸ (۳) ۴ (۴) -۱۰

۴۱۰- در معادله‌ی درجه دوم $7x^2 + 6x + 1 = 0$ حاصل $[x_1 + x_2] + [x_1] + [x_2]$ چه قدر است؟ ([] تابع جزء صحیح است.)

(۱) -۱ (۲) صفر (۳) -۳ (۴) -۲

۴۱۱- اگر $k^2 + ak + b = 0$ و $k'^2 + ak' + b = 0$ باشد، $k + k'$ کدام است؟

(۱) b (۲) a (۳) $-a$ (۴) $-b$

۴۱۲- اگر a و b ریشه‌های معادله‌ی $x^2 - 10x + 0/1 = 0$ باشند، حاصل $\log_1 a + \log_1 b - \log_1 (a+b)$ کدام است؟ (سراسری-تجربی خارج از کشور-۸۹)

(۱) -۲ (۲) -۱ (۳) صفر (۴) ۱

۴۱۳- اگر x_1 و x_2 ریشه‌های معادله‌ی $x^2 - mx + 2 = 0$ باشند و اعداد $4, x_1 + x_2, x_1x_2$ تشکیل دنباله‌ی حسابی دهند، آن گاه مقدار m کدام است؟

(۱) ۴ (۲) ۳ (۳) ۶ (۴) ۹

۴۱۴- مقدار a چه قدر باشد تا حاصل ضرب طول‌های نقاط تقاطع دو منحنی $y_1 = x^2 + ax$ و $y_2 = ax^2 - x + 3$ برابر ۱- گردد؟

(۱) -۲ (۲) صفر (۳) ۲ (۴) ۱

۴۱۵- در معادله‌ی درجه‌ی دوم $x^2 - ax - b^2 - ab = 0$ بین ریشه‌ها کدام رابطه برقرار است؟

(۱) $\frac{x'}{x''} = -(1 + \frac{a}{b})$ (۲) $\frac{x'}{x''} = \frac{a}{b} - 1$ (۳) $\frac{x'}{x''} = \frac{a}{a+b}$ (۴) $\frac{x'}{x''} = \frac{a}{b} + 1$

۴۱۶- اگر معادله‌ی $m^2x^2 + (2m-1)x + 1 = 0$ دارای دو ریشه‌ی حقیقی عکس یک دیگر باشد، آن گاه:

(۱) $m = -1$ (۲) $m = 1$ (۳) $m = \pm 1$ (۴) $m = 2$

۴۱۷- اگر ریشه‌های معادله‌ی $x^2 + ax + b = 0$ دو عدد صحیح متوالی باشند، داریم:

(۱) $a^2 + 4b = 0$ (۲) $a^2 + 4b = 1$ (۳) $a^2 - 4b = 1$ (۴) $a^2 - b = 1$

۴۱۸- در معادله‌ی $ax^2 + bx + c = 0$ رابطه‌ی $x_1^2x_2^2 + x_1 + x_2$ برقرار است. کدام گزینه درست است؟ (آزاد-تجربی-۸۷)

(۱) $c + ab = 0$ (۲) $c^2 + ab = 0$ (۳) $c^2 - ab = 0$ (۴) $b^2 + ac = 0$

۴۱۹- در معادله‌ی $x^2 - 4x + 1 = 0$ حاصل $\sqrt{x_1} + \sqrt{x_2}$ چه قدر است؟ (x_1 و x_2 جواب‌های معادله‌اند.) (آزاد-ریاضی-۸۹)

(۱) ۶ (۲) $\sqrt{5}$ (۳) ۲ (۴) $\sqrt{6}$

۴۲۰- اگر α و β ریشه‌های معادله‌ی $4x^2 - 12x + 1 = 0$ باشند، مقدار $\frac{1}{\sqrt{\alpha}} + \frac{1}{\sqrt{\beta}}$ چه قدر است؟ (سراسری-ریاضی خارج از کشور-۸۵)

(۱) ۲ (۲) ۳ (۳) ۴ (۴) ۶

۴۲۱- در معادله‌ی $x^2 - 3x + 1 = 0$ حاصل $x_1\sqrt{x_2} + x_2\sqrt{x_1}$ کدام است؟ (آزاد-ریاضی خارج از کشور-۸۷)

(۱) $\sqrt{5}$ (۲) ۵ (۳) $\sqrt{3}$ (۴) ۳

۴۲۲- اگر x' و x'' ریشه‌های معادله‌ی $x^2 - 4x + 1 = 0$ باشند، حاصل $|\sqrt{x'} - \sqrt{x''}|$ کدام است؟

(۱) $\sqrt{2}$ (۲) $\sqrt{3}$ (۳) ۲ (۴) ۳

۴۲۳- در معادله‌ی $x^2 - 6x + 1 = 0$ اگر $\sqrt{x'} + \sqrt{x''} = 2m$ باشد، آن گاه m برابر است با:

(۱) ۱ (۲) $-\sqrt{2}$ (۳) $\pm\sqrt{2}$ (۴) $\sqrt{2}$

(آزاد-تجربی-۸۶)

۴۲۴- در معادله‌ی $x^2 - 8x + 4 = 0$ حاصل $\sqrt{x_1} + \sqrt{x_2}$ کدام است؟

- (۱) $2\sqrt{2}$ (۲) $3\sqrt{2}$ (۳) ۱۲ (۴) ۱۸

(آزاد-ریاضی-۸۳)

۴۲۵- در معادله‌ی $7x^2 - 6x + 1 = 0$ اگر ریشه‌ها x_1 و x_2 باشند، کدام درست است؟

- (۱) $\sqrt{x_1} + \sqrt{x_2} > \sqrt{x_1 + x_2}$ (۲) $\sqrt{x_1} + \sqrt{x_2} = \sqrt{x_1 + x_2}$ (۳) $x_1(1 + x_2) = 1 - x_2$ (۴) $x_1 + x_2 > \sqrt{x_1} + \sqrt{x_2}$

۴۲۶- در معادله‌ی درجه‌ی دوم $x^2 - ax + a + 2 = 0$ ، تفاضل دو ریشه برابر ۲ است. a کدام است؟

- (۱) -2 و -6 (۲) 2 و -6 (۳) -2 و 6 (۴) 2 و 6

۴۲۷- تفاضل ریشه‌های معادله‌ی $5x^2 - 2(5m + 3)x + 5m^2 + 6m + 1 = 0$:

- (۱) بستگی به m ندارد. (۲) $\frac{2}{5}$ (۳) $-\frac{2}{5}$ (۴) $|m - 1|$

(سراسری-ریاضی خارج از کشور-۸۷)

۴۲۸- اگر یکی از ریشه‌های معادله‌ی $x(ax^2 - x - 5) = 2$ برابر ۲ باشد، مجموع دو ریشه‌ی دیگر آن کدام است؟

- (۱) -2 (۲) $-\frac{3}{2}$ (۳) $\frac{1}{2}$ (۴) $\frac{3}{2}$

(آزاد-ریاضی خارج از کشور-۸۶)

۴۲۹- اگر x_1 و x_2 ریشه‌های معادله‌ی درجه دوم $x^2 - x - 3 = 0$ باشند، حاصل $(x_1^2 - 3)(x_2^2 - 3)$ چه قدر است؟

- (۱) ۱ (۲) -3 (۳) ۹ (۴) $\frac{1}{3}$

۴۳۰- اگر α و β ریشه‌های معادله‌ی $x^2 + x - 3 = 0$ باشند، حاصل عبارت $\alpha^3 + \beta^3 + \alpha^2 + \beta^2$ برابر است با:

- (۱) -3 (۲) -6 (۳) ۳ (۴) ۶

۴۳۱- در معادله‌ی $x^2 - 5x + m^2 + 5m = 0$ اگر $x' = 2$ باشد، آن گاه $x''^3 + x'''^3$ چه قدر است؟

- (۱) ۳۵ (۲) ۱۹ (۳) -19 (۴) بستگی به m دارد.

(آزاد-تجربی-۸۸)

۴۳۲- در معادله‌ی $x^2 + 4x - 1 = 0$ حاصل $\left(\frac{x_2}{x_1} + \frac{x_1}{x_2}\right)^2$ کدام است؟

- (۱) ۱۹۶ (۲) ۲۸۹ (۳) ۳۲۴ (۴) ۸۱

(آزاد-تجربی-۸۶)

۴۳۳- در معادله‌ی $x^2 - 5x - 1 = 0$ حاصل $\frac{x_1}{x_2^2} + \frac{x_2}{x_1^2}$ کدام است؟

- (۱) ۱۱۰ (۲) ۱۴۰ (۳) -140 (۴) -110

(آزاد-تجربی-۸۴)

۴۳۴- در معادله‌ی درجه دوم $x^2 - 7x + 2 = 0$ اگر α و β ریشه‌ها باشند حاصل $\alpha^2 + \beta^2 + 4$ کدام است؟

- (۱) -49 (۲) ۷ (۳) -7 (۴) ۴۹

(آزاد-تجربی-۸۳)

۴۳۵- در معادله‌ی $x^2 - 4x + 1 = 0$ ، حاصل $x_1 + \frac{1}{x_1} + x_2 + \frac{1}{x_2}$ کدام است؟

- (۱) -8 (۲) -4 (۳) ۸ (۴) ۴

(آزاد-تجربی-۸۱)

۴۳۶- در معادله‌ی درجه دوم $x^2 - \left(\frac{1}{a^4} + a^2\right)x + \frac{1}{a^2} = 0$ حاصل $\frac{x_1}{x_2} + \frac{x_2}{x_1}$ کدام است؟

- (۱) $a^4 + \frac{1}{a^4}$ (۲) $a^4 + \frac{1}{a^2}$ (۳) $a^4 + \frac{1}{a^4}$ (۴) $a^4 + \frac{1}{a^6}$

۴۳۷- در معادله‌ی درجه دوم $2x^2 + ax + 9 = 0$ ، یک ریشه دو برابر ریشه‌ی دیگر است. مجموع دو ریشه‌ی مثبت کدام است؟

(سراسری-تجربی خارج از کشور-۸۴)

- (۱) $3/5$ (۲) ۴ (۳) $4/5$ (۴) ۵

(سراسری-ریاضی-۷۹)

۴۳۸- به ازای کدام مقدار m در معادله‌ی $(m+1)x^2 - 3x + m = 0$ ، یکی از ریشه‌ها دو برابر ریشه‌ی دیگر است؟

- (۱) $3, -2$ (۲) $-3, 2$ (۳) $2, -1$ (۴) $-2, 1$

(آزاد-ریاضی خارج از کشور-۸۹)

۴۳۹- به ازای کدام مقدار m ، مجموع مربع‌های دو ریشه‌ی حقیقی معادله‌ی $x^2 - mx + 1 - m = 0$ برابر ۱ می‌شود؟

- (۱) ۳ (۲) $3, -1$ (۳) ۱ (۴) $-3, 1$

۴۴۰- اگر در معادله‌ی $2x^2 - 8x + m = 0$ یکی از جواب‌ها دو واحد بیش‌تر از جواب دیگر باشد، m کدام است؟

- (۱) ۳ (۲) ۱ (۳) ۶ (۴) ۱۲

فصل پنجم

مشتق

ایستگاه ۵۳

تعریف مشتق و مفهوم هندسی آن

۱۸۲۱- با فرض آن که تابع f در همسایگی نقطه‌ای به طول a تعریف شده باشد، کدام یک از حدهای زیر تعریف مناسبی برای مشتق f در a هستند؟

(۱) $\lim_{h \rightarrow 0} \frac{f(a+h) - f(a)}{h}$ (۲) $\lim_{x \rightarrow a} \frac{f(x) - f(a)}{x - a}$ (۳) $\lim_{h \rightarrow 0} \frac{f'(a+h) - f'(a)}{h}$ (۴) گزینه‌های ۱ و ۲

۱۸۲۲- حد کدام یک از کسرهای زیر وقتی $\Delta x \rightarrow 0$ برابر $f'(x)$ است؟

(۱) $\frac{f(x+2\Delta x) - f(x-\Delta x)}{\Delta x}$ (۲) $\frac{f(x) - f(x+\Delta x)}{\Delta x}$ (۳) $\frac{f(x+\Delta x) - f(x-\Delta x)}{\Delta x}$ (۴) $\frac{f(x+\Delta x) - f(x-\Delta x)}{2\Delta x}$

۱۸۲۳- وجود خط مماس (منحصر به فرد) بر منحنی $f(x)$ در نقطه‌ای به طول a چگونه شرطی برای مشتق‌پذیری $f(x)$ در a است؟

(۱) شرط لازم (۲) شرط کافی (۳) شرط لازم و کافی (۴) نه شرط لازم و نه شرط کافی

۱۸۲۴- اگر $f'(-2) = 2$ مقدار $\lim_{t \rightarrow -2} \frac{f(t) - f(-2)}{2(t+2)}$ کدام است؟

(۱) -۲ (۲) -۱ (۳) ۱ (۴) ۲

۱۸۲۵- اگر $f(x) = \sin \pi x^2$ آن‌گاه $\lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{f(1+\Delta x) - f(1)}{\Delta x}$ وقتی $\Delta x \rightarrow 0$ کدام است؟

(۱) π (۲) $\frac{\pi}{2}$ (۳) $-\pi$ (۴) -2π

۱۸۲۶- اگر $f(x) = 3x^2 - 4x$ مقدار $\lim_{h \rightarrow 0} \frac{f(-1+h) - f(-1)}{h}$ کدام است؟

(۱) ۱۰ (۲) ۵ (۳) -۵ (۴) -۱۰

۱۸۲۷- با استفاده از تعریف مشتق، حد عبارت $\frac{4x \cos 2x - \pi}{4x - \pi}$ وقتی $x \rightarrow \frac{\pi}{4}$ کدام است؟

(۱) $-\frac{\pi}{2}$ (۲) $\frac{\pi}{2}$ (۳) $1 - \frac{\pi}{2}$ (۴) $1 + \frac{\pi}{2}$

۱۸۲۸- اگر $f(x) = (x-2)\sqrt[3]{x^2}$ حاصل $\lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{f(-1+\Delta x) - f(-1)}{\Delta x}$ کدام است؟

(۱) ۲ (۲) ۳ (۳) $\frac{2}{3}$ (۴) $\frac{4}{3}$

(سراسری تجربی خارج از کشور- ۸۴)

۱۸۲۹- حاصل $\lim_{h \rightarrow 0} \frac{\cos(\frac{\pi}{6} + h) - \cos \frac{\pi}{6}}{h}$ کدام است؟

(۱) $\frac{1}{2}$ (۲) $-\frac{1}{2}$ (۳) $\frac{\sqrt{3}}{2}$ (۴) $-\frac{\sqrt{3}}{2}$

۱۸۳۰- حاصل $\lim_{h \rightarrow 0} \frac{-\sqrt[3]{8+h} + 2}{h}$ کدام است؟

(۱) $-\frac{1}{2}$ (۲) $-\frac{1}{6}$ (۳) $-\frac{1}{8}$ (۴) $-\frac{1}{12}$

۱۸۳۱- اگر $f'(4) = 3$ باشد حاصل $\lim_{x \rightarrow 4} \frac{f(x) - f(4)}{\sqrt{x} - 2}$ کدام است؟

(۱) ۴ (۲) ۶ (۳) ۸ (۴) ۱۲

۱۸۳۲- هرگاه $f(x) = x \sin x$ باشد، حاصل $\lim_{x \rightarrow \frac{\pi}{2}} \frac{f(x) - f(\frac{\pi}{2})}{2x - \pi}$ کدام است؟

- (۱) ۱ (۲) ۲ (۳) $\frac{1}{2}$ (۴) -۱

۱۸۳۳- با توجه به تعریف مشتق تابع در نقطه‌ی $x=1$ ، مقدار $\lim_{x \rightarrow 1} \frac{(1+\sqrt{x})(1+x)-4}{x-1}$ کدام است؟

- (۱) ۱ (۲) ۲ (۳) ۳ (۴) ۴

۱۸۳۴- اگر $f(x) = \sqrt{x}$ باشد حاصل $\lim_{h \rightarrow 0} \frac{f(4+h) - f(4-h)}{2h^2 + h}$ کدام است؟

- (۱) $\frac{1}{4}$ (۲) $\frac{1}{2}$ (۳) $\frac{3}{4}$ (۴) $\frac{3}{2}$

۱۸۳۵- اگر $\lim_{h \rightarrow 0} \frac{f(x+h) - f(x-h)}{h} = 2\sqrt{x}$ آن گاه $f'(4)$ کدام است؟

- (۱) $\frac{2}{3}$ (۲) $\frac{4}{3}$ (۳) ۴ (۴) ۲

۱۸۳۶- اگر $\lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{f(x-\Delta x) - f(x)}{\Delta x} = x^2\sqrt{x}$ مقدار $f''(1)$ کدام است؟

- (۱) ۱ (۲) -۱ (۳) $\frac{4}{3}$ (۴) $-\frac{4}{3}$

۱۸۳۷- اگر $\lim_{h \rightarrow 0} \frac{f(x+2h) - f(x)}{h} = x^2 + 3x$ باشد، $f'(1)$ کدام است؟

- (۱) ۶ (۲) ۳ (۳) ۲ (۴) ۱

۱۸۳۸- اگر $\lim_{h \rightarrow 0} \frac{f(x+h) - f(x-h)}{h} = 2\cos^2 \frac{\pi}{x^2+1}$ باشد، آن گاه $f'(\sqrt{5})$ کدام است؟

- (۱) $\frac{3}{2}$ (۲) $\frac{3}{4}$ (۳) $\frac{1}{2}$ (۴) $\frac{1}{4}$

۱۸۳۹- مشتق تابع f در نقطه‌ی $x=-1$ به صورت $\lim_{h \rightarrow 0} \frac{3(h-1)^3 + a(h-1) + a+3}{h} = 8$ می‌باشد. a کدام است؟

- (۱) -۱ (۲) -۲ (۳) -۳ (۴) -۴

۱۸۴۰- مشتق تابع f در نقطه‌ی $x=2$ به صورت $\lim_{h \rightarrow 0} \frac{2(2+h)^2 + k(2+h) - 2k - 8}{h} = 12$ بیان شده است. k کدام است؟ (سراسری-ریاضی-۸)

- (۱) ۲ (۲) ۳ (۳) ۴ (۴) ۶

ایستگاه ۵۴

مشتقات یک طرفه- مشتق پذیری

۱۸۴۱- پیوستگی تابع f در نقطه‌ای به طول a چگونه شرطی برای مشتق پذیری $f(x)$ در a است؟

- (۱) شرط لازم (۲) شرط کافی (۳) شرط لازم و کافی (۴) نه شرط لازم و نه شرط کافی

۱۸۴۲- مشتق چپ تابع $y = x^2[x]$ در نقطه‌ی $x=3$ کدام است؟

- (۱) وجود ندارد (۲) ۳ (۳) ۶ (۴) ۱۲

۱۸۴۳- مشتق تابع $y = |\sin x|$ در نقطه‌ی $x=0$

- (۱) صفر است (۲) ۱ است (۳) -۱ است (۴) موجود نیست

۱۸۴۴- مشتق چپ تابع $f(x) = |2x+1| - |x-1|$ و $\forall x \in \mathbb{R}$ در نقطه‌ی $x = -\frac{1}{2}$ کدام است؟

- (۱) -۱ (۲) ۱ (۳) $-\frac{1}{2}$ (۴) $\frac{1}{2}$

۱۸۴۵- مشتق چپ $f(x) = |x^2 - x|$ در $x=1$ ، کدام است؟

- (۱) -۲ (۲) -۱ (۳) ۱ (۴) ۲

ایستگاه ۳۴

توابع یک به یک پوشا

تابع یک به یک

۱- تعریف: تابعی که در آن هیچ دو زوجی با مؤلفه‌های دوم یکسان وجود نداشته باشد یعنی:

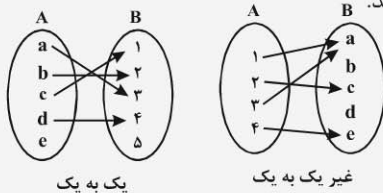
$$\forall x_1, x_2 \in D_f : x_1 \neq x_2 \Rightarrow f(x_1) \neq f(x_2)$$

$$\forall x_1, x_2 \in D_f : f(x_1) = f(x_2) \Rightarrow x_1 = x_2$$

۲- نکات مربوط به تابع یک به یک

۱-۲- تشخیص تابع یک به یک از روی نمودار پیکانی:

فرض کنیم تابع f از مجموعه A به روی B تعریف شده باشد. نمودار پیکانی تابع f موقعی یک به یک بودن تابع را نشان می‌دهد که به هر یک از عضوهای مجموعه B حداکثر یک پیکان وارد شده باشد.

یک به یک

غیر یک به یک

۲-۲- تشخیص یک به یک بودن تابع از روی نمایش

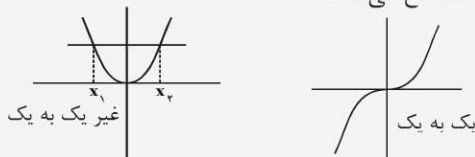
زوج مرتب

طبق تعریف تابع یک به یک، تابعی یک به یک است که مؤلفه‌های دوم آن همگی متمایز باشند، پس در نمایش زوج مرتب یک تابع به مؤلفه‌های دوم آن نگاه می‌کنیم، اگر همگی متفاوت بودند، می‌گوییم تابع یک به یک است.

۳-۲- تشخیص تابع یک به یک از روی نمودار

مختصاتی:

هر خط به موازات محور x ها، نمودار تابع یک به یک را حداکثر در یک نقطه قطع می‌کند.

غیر یک به یک

یک به یک

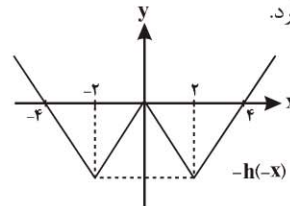
۴-۲- تشخیص تابع یک به یک از روی ضابطه:

با توجه به تابع یک به یک می‌توان نتیجه گرفت که اگر دو زوج (x_1, y) و (x_2, y) متعلق به تابع f باشند، برای یک به یک بودن f باید $x_1 = x_2$. بنابراین برای اثبات یک به یک بودن تابع، دو زوج مرتب دلخواه به صورت (x_1, y) و (x_2, y) از تابع f در نظر می‌گیریم و نشان می‌دهیم $x_1 = x_2$ که در این صورت تابع f هیچ دو زوجی با مؤلفه‌های دوم یکسان نخواهد

می‌بینیم که تابع در بازه‌ی $[0, 1]$ نزولی و در بازه‌ی $[1, +\infty)$ صعودی است. پس در تمام بازه‌هایی که زیرمجموعه‌ی بازه‌ی $[1, +\infty)$ باشند، نیز صعودی است (مثلاً در بازه‌های $[1/5, +\infty)$ ، $[2, +\infty)$ و \dots) بنابراین بزرگ‌ترین بازه، همان بازه‌ی $[1, +\infty)$ است؛ یا به عبارتی کم‌ترین مقدار a (که ابتدای بازه است)، همان عدد ۱ است.

بنابراین معادله پنج ریشه دارد.

اما گزینه‌ی (۴):

دقت کنید چون تابع زوج است، $h(-x) = h(x)$ است (یعنی نمودار آن‌ها یکی است). ضمناً تابع $y = -h(x)$ در بازه‌ی $[0, 2]$ نزولی است.

۸۹۷. گزینه‌ی (۲)

$$f(x) = x[x] \quad (x < 0)$$

$$\begin{aligned} 0 > x_1 > x_2 &\Rightarrow 0 > [x_1] \geq [x_2] \Rightarrow \begin{cases} x_1[x_1] < x_2[x_2] \\ 0 > x_1 > x_2 \end{cases} \end{aligned}$$

$$\Rightarrow f(x_1) < f(x_2) \text{ پس } f \text{ تابعی اکیداً نزولی است}$$

۸۹۸. گزینه‌ی (۱)

$$y = \begin{cases} x^2 & x \geq 1 \\ 1 - x^2 & x \leq 0 \end{cases}$$

دقت کنید که این توابع صعودی اکید نمی‌باشد، زیرا به ازای $x = 0$ و $x = 1$ می‌شود.

۸۹۹. گزینه‌ی (۴) تابع نزولی تابعی است که هر مقدار طول نقطه بیش‌تر می‌شود، عرض آن نقطه کم می‌شود و یا بدون تغییر می‌ماند یعنی:

$$\forall x_1, x_2 \in D_f : x_1 > x_2 \Rightarrow f(x_1) \leq f(x_2)$$

حال گزینه‌ها را یکی یکی بررسی می‌کنیم.

$$(۱) \text{ گزینه‌ی } y = x^3 - 3 : x_1 > x_2 \Rightarrow x_1^3 > x_2^3$$

$$\Rightarrow f(x_1) > f(x_2) \Rightarrow \text{تابع صعودی}$$

$$(۲) \text{ گزینه‌ی } y = x + 1 : x_1 > x_2 \Rightarrow x_1 + 1 > x_2 + 1$$

$$\Rightarrow f(x_1) > f(x_2) \Rightarrow \text{تابع صعودی}$$

$$(۳) \text{ گزینه‌ی } y = x^3 + 3 : x_1 > x_2 \Rightarrow x_1^3 > x_2^3 \Rightarrow x_1^3 + 3 > x_2^3 + 3$$

$$\Rightarrow f(x_1) > f(x_2) \Rightarrow \text{تابع صعودی}$$

$$(۴) \text{ گزینه‌ی } y = 1 - x : x_1 > x_2 \Rightarrow 1 - x_1 < 1 - x_2$$

$$\Rightarrow f(x_1) < f(x_2) \Rightarrow \text{تابع نزولی}$$

۹۰۰. گزینه‌ی (۲)

$$\begin{cases} f(x) & \text{اکیداً نزولی} \\ g(x) = -x^2 + 1 & \text{اکیداً نزولی} \end{cases} \Rightarrow$$

$$y = f(g(x)) = f(-x^2 + 1) \text{ اکیداً صعودی}$$

نکته درسی

ترکیب دو تابع اکیداً صعودی، تابعی اکیداً صعودی است. ترکیب دو تابع اکیداً نزولی، تابعی اکیداً صعودی است. ترکیب دو تابع یکی اکیداً صعودی و دیگری اکیداً نزولی، تابعی اکیداً نزولی است.

۳-۲- تشخیص تابع پوشا از روی ضابطه: x را بر حسب y پیدا می‌کنیم و بررسی می‌کنیم که آیا هر $y \in B = R_f$ دارای یک x نظیر در مجموعه A هست یا خیر.

به عنوان مثال تابع $f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ $f(x) = x^2 + 1$ غیر پوشاست زیرا به ازای $y = 0$ مقداری برای x یافت نمی‌شود:

$$y = x^2 + 1 \rightarrow x^2 = y - 1 \rightarrow x = \sqrt{y - 1}$$

۴-۲- تابع هموگرافیک: $y = \frac{ax+b}{cx+d}$ اگر

$$R - \left\{ \frac{d}{c} \right\} \rightarrow R - \left\{ \frac{a}{c} \right\}$$

تعریف شود، یک به یک و پوشاست.

۵-۲- توابع خطی: همواره یک به یک و پوشا می‌باشند.

۹۰۱. گزینه‌ی (۴) در تابع یک به یک داریم:

$$\forall (x_1, y_1), (x_2, y_2) \in f : y_1 = y_2 \Rightarrow x_1 = x_2$$

$$\left. \begin{aligned} (m, 3), (-1, 3) \in f &\Rightarrow m = -1 \\ (2m, a) = (-2, a) \in f \\ (-2, 2) \in f \end{aligned} \right\}$$

$$\Rightarrow a = 2 \text{ شرط تابع بودن}$$

۹۰۲. گزینه‌ی (۳)

$$f(x_1) = f(x_2) \Rightarrow x_1 = x_2 \Rightarrow \begin{cases} (a, 3), (6, 3) \rightarrow a = 6 \\ (1, 2), (b, 2) \rightarrow b = 1 \end{cases}$$

۹۰۳. گزینه‌ی (۴) عضوهای $(3, 2)$ و $(3, a^2 - a)$ در f مؤلفه‌های اول یکسانی دارند. چون f تابع است، پس مؤلفه‌های دوم آن‌ها نیز باید یکسان باشند. لذا:

$$a^2 - a = 2 \Rightarrow a^2 - a - 2 = 0 \Rightarrow a = -1 \text{ یا } a = 2$$

به ازای $a = -1$ ، تابع f را بازنویسی می‌کنیم.

$$a = -1 \Rightarrow f = \{(3, 2), (-1, 5), (3, 2), (b, 2), (-1, 4)\}$$

در دو زوج مرتب $(-4, 1)$ و $(-5, 1)$ ، مؤلفه‌های اول برابر و مؤلفه‌های دوم نابرابرند، پس f به ازای $a = -1$ تابع نمی‌شود.

به ازای $a = 2$ تابع f را بازنویسی می‌کنیم:

$$a = 2 \Rightarrow f = \{(3, 2), (2, 5), (3, 2), (b, 2), (-1, 4)\}$$

چون f باید یک به یک باشد و از آن جا که دو زوج مرتب $(3, 2)$ و $(b, 2)$ مؤلفه‌های دوم برابر دارند، مؤلفه‌های اول آن‌ها نیز باید برابر باشند، پس $b = 3$ می‌شود و در نتیجه $(a, b) = (2, 3)$.

۹۰۴. گزینه‌ی (۳) با دو مثال، غیر یک به یک بودن توابع در

گزینه‌های (۱) و (۲) را نشان می‌دهیم.

$$1) y = 0 \Rightarrow 2x^2 - 6x = 0 \Rightarrow x(2x - 6) = 0 \Rightarrow \begin{cases} x = 0 \\ x = \sqrt{3} \\ x = -\sqrt{3} \end{cases}$$

مشاهده می‌شود که نقطه‌ی $y = 0$ تصویر سه نقطه از دامنه می‌باشد.

پس تابع یک به یک نیست.

داشت و یا به عبارت دیگر برای تشخیص تابع یک به یک از روی ضابطه، با تشکیل $f(x_1) = f(x_2)$ باید به رابطه‌ی $x_1 = x_2$ برسیم.

۵-۲- قضیه: هر تابع اکیداً یکنوا (اکیداً صعودی یا اکیداً نزولی) یک به یک است. (عکس این مطلب صحیح نمی‌باشد)

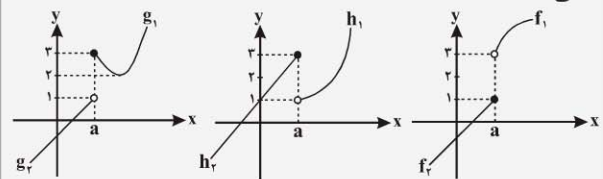
۶-۲- یک به یک بودن توابع چند ضابطه‌ای ضابطه:

توابع چند ضابطه‌ای با دو شرط زیر یک به یک هستند:

الف) هر ضابطه به طور جداگانه در دامنه‌ی خود یک به یک باشد.

ب) اشتراک دو به دوی بردها برابر تهی باشد.

به شکل‌های زیر که هر کدام نمودار یک تابع دو ضابطه‌ای می‌باشند دقت کنید:

تابع پوشا

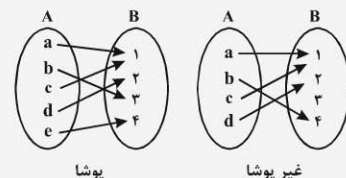
۱- تعریف: تابع f از A به B ($f: A \rightarrow B$) را پوشا گوئیم هرگاه $B = R_f$ باشد یعنی به ازای هر y از B عضوی مانند x از A موجود باشد به طوری که: $f(x) = y$. اگر حداقل یک y از B وجود داشته باشد که هیچ x از A به آن نظیر نشده باشد گوئیم تابع f از A به B پوشا نمی‌باشد. بهترین تعریف تابع پوشا چنین است: f از A به B پوشاست اگر و فقط اگر $B = R_f$.

تذکر: روش کلی برای تعیین پوشا بودن یک تابع آن است که برد تابع را پیدا کرده و با مجموعه‌ی هم دامنه مقایسه کنیم، در صورتی که برابر باشند، تابع پوشاست.

۲- نکات مربوط به تابع پوشا

۱-۲- تشخیص تابع پوشا از روی نمودار پیکانی

فرض کنیم تابع f از مجموعه‌ی A به روی مجموعه‌ی B تعریف شده باشد. در نمودار پیکانی تابع پوشای f ، به هر یک از عضوهای مجموعه B باید حداقل یک پیکان وارد شده باشد، یعنی هیچ عضوی در مجموعه‌ی B تنها نباشد.

پوشا

غیر پوشا

۲-۲- تشخیص تابع پوشا از روی نمودار: در نمودار

دکارتی تابع پوشا هر خط افقی $y = k \in R_f$ باید نمودار را

حداقل در یک نقطه قطع کند.

پاسخ‌نامه‌ی تشریحی فصل پنجم

مشتق

در تعریف سوم فرض کنید:
 $\begin{cases} \Delta f = f(x) - f(x_0) \\ \Delta x = x - x_0 \end{cases}$

۱۸۲۲. گزینه‌ی (۴) **روش اول** با به دست آوردن حاصل هر یک از گزینه‌ها، بررسی می‌کنیم که کدام یک از حد‌ها برابر با $f'(x)$ می‌شود:

$$\begin{aligned} \text{گزینه‌ی (۱): } \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{f(x + 2\Delta x) - f(x - \Delta x)}{\Delta x} \\ &= \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{f(x + 2\Delta x) - f(x) + f(x) - f(x - \Delta x)}{\Delta x} \\ &= \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{f(x + 2\Delta x) - f(x)}{\Delta x} + \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{f(x) - f(x - \Delta x)}{\Delta x} \\ &= \lim_{2\Delta x \rightarrow 0} 2 \times \frac{f(x + 2\Delta x) - f(x)}{2\Delta x} + \lim_{-\Delta x \rightarrow 0} \frac{f(x) - f(x - \Delta x)}{-\Delta x} \\ &= 2f'(x) + f'(x) = 3f'(x) \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{گزینه‌ی (۲): } \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{f(x) - f(x + \Delta x)}{\Delta x} \\ &= - \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{f(x + \Delta x) - f(x)}{\Delta x} = -f'(x) \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{گزینه‌ی (۳): } \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{f(x + \Delta x) - f(x - \Delta x)}{\Delta x} \\ &= \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{f(x + \Delta x) - f(x) + f(x) - f(x - \Delta x)}{\Delta x} \\ &= \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{f(x + \Delta x) - f(x)}{\Delta x} + \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{f(x) - f(x - \Delta x)}{\Delta x} \\ &= \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{f(x + \Delta x) - f(x)}{\Delta x} + \lim_{-\Delta x \rightarrow 0} \frac{f(x + (-\Delta x)) - f(x)}{-\Delta x} \\ &= f'(x) + f'(x) = 2f'(x) \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{گزینه‌ی (۴): } \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{f(x + \Delta x) - f(x + \Delta x)}{2\Delta x} \\ &= \frac{f(x + \Delta x) - f(x) + f(x) - f(x - \Delta x)}{2\Delta x} \\ &= \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{f(x + \Delta x) - f(x)}{2\Delta x} + \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{f(x) - f(x - \Delta x)}{2\Delta x} \\ &= \frac{1}{2}f'(x) + \frac{1}{2}f'(x) = f'(x) \end{aligned}$$

با توجه به حاصل حد‌های بالا معلوم می‌شود که حد کسر گزینه‌ی (۴) برابر با مشتق $f'(x)$ است. بنابراین گزینه (۴) صحیح است.

روش دوم به طور کلی اگر f تابعی مشتق‌پذیر باشد آن گاه:

$$\lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{f(x + n\Delta x) - f(x + m\Delta x)}{P\Delta x} = \left(\frac{n-m}{P}\right)f'(x)$$

بنابراین با توجه به فرمول فوق خواهیم داشت:

$$۱) \lim (۱) \text{ (گزینه‌ی ۱)} = (2 - (-1))f'(x) = 3f'(x)$$

$$۲) \lim (۲) \text{ (گزینه‌ی ۲)} = (0 - 1)f'(x) = -f'(x)$$

$$۳) \lim (۳) \text{ (گزینه‌ی ۳)} = (1 - (-1))f'(x) = 2f'(x)$$

ایستگاه ۵۳

تعریف مشتق و مفهوم هندسی آن

تعریف مشتق: فرض کنیم تابع $y = f(x)$ در همسایگی $x = a$ از بازه‌ی I تعریف شده باشد. چنانچه $\lim_{h \rightarrow 0} \frac{f(a+h) - f(a)}{h}$ موجود و متناهی باشد مقدار آن را مشتق تابع f در نقطه‌ی $x = a$ می‌گوییم و با $f'(a)$ نمایش می‌دهیم، یعنی:

$$f'(a) = \lim_{h \rightarrow 0} \frac{f(a+h) - f(a)}{h}$$

تذکر: اگر حد فوق موجود نباشد، گوییم f در a مشتق‌پذیر نیست و در این نقطه خط مماس وجود ندارد.

بیان دیگری از تعریف مشتق:

هرگاه در تعریف فوق از تغییر متغیر $h = x - a$ استفاده کنیم، داریم:

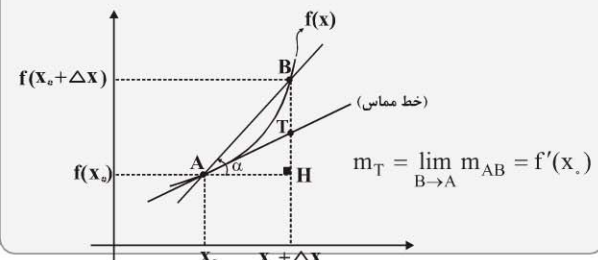
$$\begin{cases} a + h = x \Rightarrow h = x - a \\ h \rightarrow 0 \Rightarrow x \rightarrow a \end{cases} \Rightarrow f'(a) = \lim_{x \rightarrow a} \frac{f(x) - f(a)}{x - a}$$

بنابراین به طور کلی داریم:

$$f'(a) = \lim_{h \rightarrow 0} \frac{f(a+h) - f(a)}{h} = \lim_{x \rightarrow a} \frac{f(x) - f(a)}{x - a}$$

تعبیر هندسی مشتق

مشتق تابع به ازای طول نقطه‌ی تماس برابر شیب خط مماس بر منحنی در نقطه‌ی تماس می‌باشد یعنی:

۱۸۲۱. گزینه‌ی (۴)

اگر تابع f در همسایگی x_0 تعریف شده و هر کدام از حد‌های زیر موجود و متناهی باشند تابع در $x = x_0$ مشتق‌پذیر است.

$$۱) \lim_{h \rightarrow 0} \frac{f(x_0 + h) - f(x_0)}{h} = f'(x_0)$$

$$۲) \lim_{x \rightarrow x_0} \frac{f(x) - f(x_0)}{x - x_0} = f'(x_0)$$

$$۳) \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{\Delta f}{\Delta x} = f'(x_0)$$

تذکره ۲: تکرار قضیه‌ی هوییتال تا هر مرحله‌ای که شرایط قضیه هوییتال برقرار باشد مجاز است.

۱۸۲۶. گزینه‌ی (۴)

با استفاده از قاعده‌ی هوییتال داریم:

$$\lim_{h \rightarrow 0} \frac{f(-1+h) - \gamma}{h} = \lim_{h \rightarrow 0} \frac{f'(-1+h)}{1} = f'(-1)$$

حال $f'(-1)$ را به دست می‌آوریم:

$$f'(x) = 6x - 4 \Rightarrow f'(-1) = -10$$

۱۸۲۷. گزینه‌ی (۱) باید ضابطه‌ی $f(x)$ را چنان پیدا کنیم که در

رابطه‌ی تعریف مشتق به صورت $\lim_{x \rightarrow x_0} \frac{f(x) - f(x_0)}{x - x_0}$ صدق کند. اما

از آن جا که اگر تابع را $f(x) = 4x \cos 2x$ بگیریم در مخرج $x - \frac{\pi}{4}$

ظاهر نمی‌گردد پس ابتدا در مخرج کسر از ۴ فاکتور می‌گیریم:

$$\lim_{x \rightarrow \frac{\pi}{4}} \frac{4x \cos 2x - 0}{4x - \pi} = \lim_{x \rightarrow \frac{\pi}{4}} \frac{4x \cos 2x - 0}{4(x - \frac{\pi}{4})} = \lim_{x \rightarrow \frac{\pi}{4}} \frac{x \cos 2x - 0}{x - \frac{\pi}{4}} (*)$$

حال اگر حد اخیر را با تعریف مشتق مقایسه کنیم معلوم می‌شود که با در نظر گرفتن $f(x) = x \cos 2x$ حاصل کسر (*) می‌شود

$$f'(\frac{\pi}{4})$$

$$f(x) = x \cos 2x \Rightarrow f'(x) = \cos 2x - 2x \sin 2x$$

$$\Rightarrow f'(\frac{\pi}{4}) = 0 - 2(\frac{\pi}{4}) \times 1 = -\frac{\pi}{2}$$

۱۸۲۸. گزینه‌ی (۲) حاصل $\lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{f(-1+\Delta x) - f(-1)}{\Delta x}$ با توجه به

تعریف مشتق، برابر $f'(-1)$ است. پس برای تعیین حاصل این حد، از تابع f مشتق گرفته و در ضابطه‌ی مشتق $x = -1$ را جای‌گذاری می‌کنیم. داریم:

$$f(x) = (x-2)\sqrt[3]{x-2} \Rightarrow f'(x) = (\frac{1}{3})\sqrt[3]{x-2} + \frac{2}{3\sqrt[3]{x-2}}(x-2)$$

$$\Rightarrow f'(-1) = \sqrt[3]{(-1)-2} + \frac{2}{3\sqrt[3]{-1-2}}(-1-2) = 1+2=3$$

۱۸۲۹. گزینه‌ی (۲)

$$A = \lim_{h \rightarrow 0} \frac{\cos(\frac{\pi}{6}+h) - \cos \frac{\pi}{6}}{h}$$

$$f(x) = \cos x \Rightarrow f'(\frac{\pi}{6}) = \cos \frac{\pi}{6}$$

$$f'(\frac{\pi}{6}) = \lim_{h \rightarrow 0} \frac{\cos(\frac{\pi}{6}+h) - \cos \frac{\pi}{6}}{h} = A$$

$$f'(x) = -\sin x \Rightarrow f'(\frac{\pi}{6}) = -\sin \frac{\pi}{6} = -\frac{1}{2}$$

۱۸۳۰. گزینه‌ی (۴) روش اول سعی می‌کنیم با انتخاب تابعی

مناسب، $\lim_{h \rightarrow 0} \frac{-\sqrt[3]{1+h} + 2}{h}$ را به تعریف مشتق تبدیل نمائیم.

تابع مورد نظر را $f(x) = -\sqrt[3]{x}$ انتخاب می‌کنیم چرا که این تابع در تعریف $f'(1)$ به شکل عبارت داده شده تبدیل می‌شود.

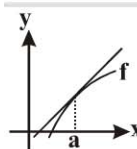
$$4) \lim_{x \rightarrow 1} (4 - (-1))f'(x) = \frac{1}{3}(2)f'(x) = f'(x)$$

تذکره: ملاحظه می‌شود که روش دوم به مراتب ساده‌تر و کوتاه‌تر از روش اول است. پس دانش‌آموزانی که قدری مهارت در محاسبات ذهنی داشته باشند می‌توانند بدون آن که محاسبات را روی کاغذ انجام دهند، به طور ذهنی با نگاه کردن به گزینه‌ها تشخیص دهند کدام یک از گزینه‌ها صحیح است.

۱۸۳۳. گزینه‌ی (۱)

نکته

تعبیر هندسی مشتق: (شیب خط مماس)

وقتی می‌گوییم تابع $f(x)$ در نقطه‌ای به طول a مشتق‌پذیر است، یعنی می‌توانیم بر منحنی f در نقطه‌ی a ، یک و فقط یک مماس رسم کنیم که بر محور x ها نیز عمود نباشد (مانند شکل).

وجود خط مماس با توجه به نکته‌ی فوق باز هم شرط لازم می‌باشد چون ممکن است خط مماس عمودی باشد و f مشتق‌پذیر نباشد.

۱۸۳۴. گزینه‌ی (۳) اگر در عبارت $(\lim_{t \rightarrow -2} \frac{f(t) - f(-2)}{t - (-2)})$ ضرب ثابت

$$\frac{1}{2} \text{ را طبق فرمول } \lim_{x \rightarrow x_0} af(x) = a \lim_{x \rightarrow x_0} f(x) \text{ به بیرون از حد}$$

$$\text{منتقل کنیم، عبارت فوق به صورت } \lim_{t \rightarrow -2} \frac{f(t) - f(-2)}{t - (-2)} \text{ در می‌آید}$$

که بنا به مطلب فوق خواهیم داشت:

$$\lim_{t \rightarrow -2} \frac{f(t) - f(-2)}{t - (-2)} = \frac{1}{2} \lim_{t \rightarrow -2} \frac{f(t) - f(-2)}{t - (-2)} = \frac{1}{2} f'(-2) = \frac{1}{2} (2) = 1$$

۱۸۳۵. گزینه‌ی (۴) با توجه به تعریف مشتق می‌دانیم:

$$\lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{f(1+\Delta x) - f(1)}{\Delta x} = f'(1)$$

پس کافی است که از ضابطه‌ی $f(x) = \sin \pi x^2$ استفاده کرده و مشتق f را در نقطه‌ی $x = 1$ حساب کنیم.

$$f'(x) = 2\pi x \cos \pi x^2 \Rightarrow f'(1) = 2\pi \cos \pi = 2\pi(-1) = -2\pi$$

نکته: استفاده از قاعده‌ی هوییتال در تعریف مشتق.

چون تمام مسائل تعریف مشتق دارای ابهام $\frac{0}{0}$ هستند برای رفع ابهام آن‌ها می‌توانیم از قضیه‌ی هوییتال استفاده کنیم (متغیر مسأله همان است که در حال میل کردن می‌باشد).

قاعده‌ی هوییتال:

قضیه: هرگاه $\lim_{x \rightarrow a} f(x) = 0$ و $\lim_{x \rightarrow a} g(x) = 0$ و توابع $f(x)$ و $g(x)$ در

همسایگی محذوف a مشتق‌پذیر باشند و ضمناً $g'(a) \neq 0$ باشد

چنان‌چه $\lim_{x \rightarrow a} \frac{f'(x)}{g'(x)} = L$ باشد آن‌گاه حد $\lim_{x \rightarrow a} \frac{f(x)}{g(x)}$ نیز وقتی

$x \rightarrow a$ برابر L است.

تذکره: عکس قضیه‌ی هوییتال صحیح نمی‌باشد.

جمع‌بندی
فقط مهرماه

۲۴ ساعت
مرور و جمع‌بندی کنکور در

ویژگیهای این کتاب

- ⊙ کامل‌ترین بانک تست حسابان شامل بیش از ۲۵۰۰ تست
- ⊙ پاسخنامه تشریحی به همراه ایستگاه‌های درسنامه
- ⊙ ریز طبقه‌بندی مباحث و ایستگاه‌های تست
- ⊙ شامل گزیده‌ی تست‌های سراسری، آرد، سنجش و تالیفی
- ⊙ تدوین شده بر اساس کتاب درسی جدید

انتشارات مهرماه

۶۶۴۰۸۴۰۰-۳

www.mehromah.ir

sms: 300072120

9786003199523